

ГЕРБЕДА Анастасія Вікторівна

аспірантка кафедри цивільного та господарського права Національного
університету біоресурсів і природокористування України

(м. Київ, Україна)

НАЯВНІСТЬ ЛІЦЕНЗІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ПОСТАЧАЛЬНИКА ПРИРОДНОГО ГАЗУ ЧЕРЕЗ ПРИЄДНАНУ МЕРЕЖУ

На сьогоднішній день, в межах виконання євроінтеграційних зобов'язань Україна активно працює над побудовою відкритого та ефективного оптового енергетичного ринку. Вимоги до прозорості та стабільності, що висувуються, водночас відповідають внутрішньому запиту українського суспільства, особливо в умовах триваючих енергетичних викликів та воєнної агресії.

У сучасних умовах, ліцензування набуває особливої ваги як інструмент державного регулювання, що дозволяє гарантувати відповідність діяльності постачальників природного газу встановленим стандартам та вимогам законодавства, як національного так і міжнародного. Таким чином, без чітких правил, без дотримання ліцензійних умов і контролю з боку держави енергетичний ринок може легко перетворитись на хаос.

Відтак, питання ліцензування постачальників природного газу є не лише формальною вимогою, а невід'ємною складовою правового статусу учасників ринку.

В умовах сьогодення функціонування енергетичного ринку в Україні набуває особливого значення належне правове регулювання діяльності постачальників природного газу. Однією з основних правових передумов такої діяльності є наявність чинної ліцензії, яка офіційно підтверджує право суб'єкта господарювання постачати газ споживачам через приєднану мережу.

Ліцензування є важливим елементом правового регулювання, що визначає статус постачальника природного газу. Саме наявність ліцензії засвідчує право суб'єкта господарювання провадити діяльність у сфері

постачання природного газу через приєднану мережу. Це положення є закріпленим у чинному законодавстві України, зокрема в законах «Про ліцензування видів господарської діяльності» та «Про ринок природного газу». **Також** відповідно до роз'яснень, наданих Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, суб'єкт господарювання може вважатися постачальником природного газу лише за умови наявності чинної ліцензії на відповідний вид діяльності [3].

Отже, у правовій системі України ліцензування виступає важливим інструментом державного регулювання господарської діяльності. Його основна мета – встановлення єдиних правил для учасників ринку, в нашому випадку щодо постачальників. Як зазначено у частині першій статті 1 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» № 222-VIII від 2 березня 2015 року, ліцензування – це «засіб державного нагляду (контролю), що полягає у встановленні державою обов'язкових вимог до здійснення певних видів господарської діяльності, а також у здійсненні перевірки додержання цих вимог суб'єктами господарювання» [1]. Це визначення чітко демонструє, наскільки тісно пов'язані механізми ліцензування з правовим статусом суб'єктів господарювання, зокрема постачальників природного газу, для яких наявність ліцензії є не просто вимогою, а передумовою законної діяльності на ринку.

Отже, відповідно до статті 1 пункту 6 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», ліцензування є засобом державного регулювання, спрямованим на забезпечення безпеки та захисту економічних і соціальних інтересів держави, суспільства, прав та законних інтересів громадян, життя і здоров'я людини, екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища [1].

Згідно із статтею 2 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» - діяльність на ринку природного газу здійснюється відповідно до законів України «Про ринок природного газу», «Про

Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» [1].

Згідно з частиною 1 статті 9 Закону України «Про ринок природного газу», господарська діяльність на ринку природного газу, пов'язана з його постачанням, провадиться за умови отримання відповідної ліцензії. [8] Це положення підкреслює, що наявність ліцензії є не лише формальною вимогою, але й гарантією відповідності постачальника встановленим державним стандартам.

Як зазначає у своїй колонці «Шлях до прозорості енергетичного ринку» голова біржового комітету ТОВ «Українська енергетична біржа» Олексій Дубовський, запровадження в Україні адаптованої версії Регламенту ЄС 1227/2011 (REMIT) є важливим кроком до європейських стандартів. При цьому особлива роль належить Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП), яка виконує функції з видачі ліцензій і реєстрації учасників ринку. У цьому випадку важливим стає питання ліцензування, адже це інструмент, який допомагає забезпечити доброчесність учасників ринку та узгодити українську регуляторну систему з європейськими стандартами [7].

НКРЕКП є органом, уповноваженим на видачу ліцензій у сфері постачання природного газу.

Згідно з Постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 16 лютого 2017 року № 201 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності на ринку природного газу» (зі змінами, внесеними Постановою № 1872 від 05.11.2024), суб'єкти господарювання, що здійснюють або мають намір здійснювати постачання природного газу, зобов'язані дотримуватись чітко визначених вимог до діяльності та звітності [8].

З метою забезпечення прозорості та доступності інформації, НКРЕКП веде Ліцензійний реєстр, який містить актуальні дані про суб'єктів господарювання, що отримали ліцензії на провадження діяльності у сферах енергетики та комунальних послуг. Цей реєстр регулярно оновлюється та доступний на офіційному сайті НКРЕКП. Станом на кінець осені 2023 року, за даними аналітичного центру DiXi Group, реєстр нараховував 3,6 тисячі чинних ліцензій у сфері енергетики, з яких 1 005 ліцензій стосувалися постачання природного газу . Це свідчить про значну кількість суб'єктів, які здійснюють діяльність у цій сфері, та підкреслює важливість ефективного контролю за дотриманням ліцензійних умов [4].

Сучасні виклики енергетичної безпеки зумовлюють потребу у вдосконаленні механізмів контролю за дотриманням ліцензійних умов. Однією з важливих ініціатив є інтеграція вимог щодо обов'язкового надання інформації про обсяги поставленого газу до місцевих органів влади, а також надання інформації щодо дотримання ліцензійних умов. Це сприятиме реалізації положень Закону України «Про енергетичну ефективність» та впровадженню місцевих енергетичних планів, що є пріоритетом енергетичної політики держави [6].

Регламент (ЄС) № 1227/2011 Європейського парламенту і Ради від 25 жовтня 2011 року щодо доброчесності та прозорості оптового енергетичного ринку (REMIT) встановлює чіткі вимоги до учасників ринку щодо обов'язкової публікації інсайдерської інформації. Зокрема, стаття 4 зазначає: «Учасники ринку повинні публікувати ефективним способом інформацію, що має значення для ринку, яка стосується їхньої діяльності» [9]. Таким чином, прозорість стає інструментом довіри, що критично важливо в умовах енергетичної трансформації України. В енергетичному ринку прозорість – не просто вимога, а основа довіри між державою, постачальниками і споживачами.

Отже, приведення українського енергетичного законодавства у відповідність до вимог REMIT є важливим етапом у процесі євроінтеграції, який сприяє підвищенню прозорості та підзвітності на ринку природного газу. У цьому процесі ліцензування відіграє не просто технічну або формальну роль, а виступає гарантією відповідності суб'єкта господарювання встановленим вимогам. Ліцензія підтверджує здатність постачальника діяти у межах правового поля, забезпечуючи належну якість послуг і дотримання стандартів, що, у свою чергу, сприяє захисту прав споживачів та підтриманню стабільності енергетичного сектору загалом.

Так, правове становище постачальника природного газу в Україні визначається через низку вимог, серед яких ключове місце займає наявність ліцензії, що надає право на здійснення господарської діяльності у цій сфері.

Таким чином, ліцензія постачальника природного газу в сучасних умовах є не лише дозволом на діяльність, а й інструментом забезпечення якості, доброчесності та прозорості в енергетичному секторі України.

Список використаних джерел

1. **Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»** № 222-VIII від 02.03.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>– Дата звернення: 17.04.2025.
2. **Закон України «Про ринок природного газу»** № 329-VIII від 09.04.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19#Text>– Дата звернення: 17.04.2025.
3. **Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Право громадян на отримання послуги з постачання природного газу в разі зміни власника житла** [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/pravo-gromadyan-na-otrimannya-poslugi-z-postachannya-prirodnogo-gazu-v-razi-zmini-vlasnika-zhitla– Дата звернення: 17.04.2025.

4. **DiXi Group.** НКРЕКП вперше з початку війни відкрила ліцензійний реєстр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua-energy.org/uk/posts/nkrekp-vpershe-z-pochatku-viiny-vidkryla-litsenziinyi-reiestr>– Дата звернення: 17.04.2025.

5. **Закон України «Про енергетичну ефективність» № 1811-IX** від 21.10.2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1811-20#Text>– Дата звернення: 17.04.2025.

6. **Енергетичне співтовариство.** Національний план з енергетики та клімату України (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.energy-community.org/dam/jcr:83f06ffd-ec1b-4433-889c-1e3fb7caa741/UA%20A1_draft_NECP_2024_04_22_for_submission.pdf– Дата звернення: 17.04.2025.

7. Дубовський О. Шлях до прозорості енергетичного ринку [Електронний ресурс] // Економічна правда. – 19.06.2024. – Режим доступу: <https://epravda.com.ua/columns/2024/06/19/715447/> – Дата звернення: 17.04.2025.

8. Види діяльності у сфері природного газу, що підлягають ліцензуванню [Електронний ресурс] // Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. – Режим доступу: <https://www.nerc.gov.ua/sferi-diyalnosti/prirodnij-gaz/licenzuvannya/vidi-diyalnosti-shcho-pidlyagayut-licenzuvannyu> – Дата звернення: 17.04.2025.

9. Regulation (EU) No 1227/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on wholesale energy market integrity and transparency (REMIT) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32011R1227> – Дата звернення: 17.04.2025.

10. Загнітко О.П. Щодо комплексних та синтетичних характеристик юридичного поняття «оптовий енергетичний продукт» // Аналітично-порівняльне правознавство. – 2024. – № 4. – С. 198–205. – Режим доступу: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/08/35.pdf>. – Дата звернення: 23.04.2025.

11. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання зловживанням на оптових енергетичних ринках» № 3141-IX від 10.06.2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3141-20> – Дата звернення: 23.04.2025.

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Юридичний факультет
Кафедра цивільного та господарського права



**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИВАТНОПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 127 річниці заснування Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, 15 травня 2025 р.)



Київ 2025

За зміст та якість матеріалів відповідальними є автори публікацій.

Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції: тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 127-річниці заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, 15 травня 2025 року.) / За заг. ред. проф. О.Ю. Піддубного. Київ, 2025. 234 с.

У збірнику розміщено тексти наукових доповідей, присвячених дослідженню актуальних питань у сфері приватного права в Україні та перспектив його розвитку і вдосконалення в контексті євроінтеграції.

Розраховано на науковців, викладачів, аспірантів та здобувачів наукового ступеню, а також суддів, адвокатів та практикуючих юристів, спеціалістів у сфері приватного права.